

1. Innledning

Doktorgradsprogram i kunstnerisk utviklingsarbeid ved Kunsthøgskolen ble vedtatt etablert i styremøte 06.02.2018. Styret vedtok 12.03.2019 at en 100 % stilling som prorektor for kunstnerisk utviklingsarbeid, forskning og doktorgradsprogram (prorektor for forskning) skulle lyses ut. En oppsummering av forskningslederfunksjonen ved Kunsthøgskolen ble utarbeidet i løpet av vårsemestret 2019.¹

Oppsummeringen viser i korthet at det finnes en bred oppslutning omkring at Kunsthøgskolen trenger en samlende person som er ansvarlig for kunstnerisk utviklingsarbeid og forskning, og det er ingen av respondentene som ikke ønsker at forskningslederfunksjonen skal videreføres. Samtidig siden viser oppsummeringen at det er stor uenighet og uklarhet om hvordan modellen skal være. Det stilles spørsmål om fordelingen av ansvar mellom dekanene/avdelingene og forskningslederfunksjonen, stillingens profil og omfang. I oppsummeringen ble det også stilt krav om at det må gis mer tid og anledning innenfor stillingene for fagansatte til å påta seg veilederrollen med alt det innebærer av deltakelse på seminarer, veilederopplæring og konferanser.

På grunn av disse uenigheter og uklarheter om stillingens profil, omfang og ansvar, ble vedtaket om utlysning – etter avtale med avtroppende rektor Jørn Mortensen og i dialog med påtroppende rektor Måns Wrange – ikke effektivt. Både tidligere og nåværende styre er orientert om dette.

Rektor Måns Wrange har nå startet en prosess for å diskutere og gjøre en ny vurdering om opprettelse forskningsledelse ved Kunsthøgskolen. Opprettelsen av en slik rolle og av eventuelle nye faglige organ skal øke faglig og demokratisk involvering og innflytelse på institusjonsnivå og supplere og underbygge Kunsthøgskolens eksisterende faglige organisering på avdelingsnivå. Avdelinger vil fortsatt ha ansvar for forskning, veiledning av doktorgradsstipendiater og utdanning på bachelor- og masternivå innen sine respektive fagfelt slik det er i dag. Det overordnede ansvaret for kvalitet i forskning, kvalitet i utdanning samt for Kunsthøgskolens doktorgradsprogram ligger til rektoratet.

1. Bakgrunn

Dette notatet bygger på prosesser gjennomført våren 2019 (arbeidsgruppe om faglige organ, oppsummering av erfaringer med forskningsledelse). I tillegg er det vinteren 2020 gjort en undersøkelse av faglige organ, faglig ledelse og forskningsorganisering (evt forskningssentre oa) ved andre universiteter og høyskoler innen fagområdet kunst.

Proessen om faglige organ våren 2019 viste at det er ulike syn på å etablere faglige organ og at det spesielt er behov for å se nærmere på å begrense saksområder, mandat og arbeidsomfang og avklare organisering, sammensetning og antall utvalg.

Oppsummeringen av erfaringer med forskningsledelse våren 2019 viste at det er et tydelig ønske om å styrke rektoratet med en prorektor for forskning, men at det er behov for å avklare en slik rolles ansvarsområde og arbeidsomfang.

Rektors vurdering er at faglige beslutninger som i dag fattes på avdelingsnivå fortsatt skal fattes på avdelingsnivå men at faglige beslutninger på institusjonsnivå som i dag tas av rektor bør bli mer demokratisk forankrede, bedre faglig funderte og dermed få bedre kvalitet.

- Hensikten med å etablere en forskningsledelsesfunksjon er å sikre at rektor har støtte i kvalitetsansvaret på institusjonsnivå på både utdannings- og forskningssiden av prorektor.

¹ Oppsummeringen er laget av Cecilie Broch Knudsen og er basert på svar og innspill fra institusjonsledelsen, seksjonssjefer, representanter for ansatte i U-F stillinger som har fungert som veiledere for stipendiater eller har sittet i bedømmelseskomiteer, representanter for ansatte i U-F stillinger som har søkt forskningsmidler, representanter for ansatte i U-F stillinger som har deltatt på KUF-ukene, representanter for stipendiatene og dekaner.

- Hensikten med faglige organ med ansvar for forskning og doktorgradsprogram på institusjonsnivå er at faglige beslutninger på institusjonsnivå baseres på økt og bredere faglig og demokratisk involvering og innflytelse.

Dette notatet har fokus på forskningsledelse på institusjonsnivå. Etter innspill og justeringer skal det føre til en beslutning i styremøte i mars. Basert på vedtak om prorektor for forskning vil rektor etterfølgende gjennomføre en tilsvarende prosess med fokus på økt faglig og demokratisk involvering i beslutninger på institusjonsnivå med fokus på forskning og doktorgradsprogram. Denne prosessen vil deretter fortsette hele vårsemestret og eventuelt hele år 2020.

2. Dagens situasjon ved Kunsthøgskolen

Kunsthøgskolens organisasjon for forskning og utdanning kan frem til i dag beskrives slik:

	Forskning, forskerutdanning			Utdanning		
	Organ	Ledelse	Program	Organ	Ledelse	Program
Nivå 1		rektor			rektor	
	kuf-utvalg, prog.råd dr.grad		doktorgrads- program		prorektor	
Nivå 2		dekan			dekan	
			veiledning av stipendiater	programråd		studieprogram
Nivå 3						

Nivå 1 (øverste faglige nivå):

Kunsthøgskolen har et rektorat, hvor prorektor har et spesielt ansvar for utdanning. Det er ingen egen prorektor for forskning, slik at rektor selv har det ansvaret direkte. Rektor har også det faglige ansvaret for doktorgradsprogrammet sammen med et nyoppnevnt programråd for doktorgradsprogrammet. I en toårsperiode 2017-2019 hadde Kunsthøgskolen en midlertidig ansatt forskningsleder. Stillingen var i rektoratet, slik at det også i denne perioden var rektoratet som hadde det faglige ansvaret for doktorgradsprogrammet.

I tillegg finnes KUF-utvalget som er et faglig organ som har mandat knyttet til kvalitet i kunstnerisk utviklingsarbeid og forskning (selv om utvalget historisk har begrenset seg til fordeling av forskningsmidler).

Nivå 2 (faglige enheter):

Kunsthøgskolen har avdelinger med dekaner som har ansvar for både utdanning, veiledning av doktorgrads-stipendiater og forskning ved avdelingen. Det er programråd for studieprogrammene ved hver avdeling. Det er ingen kollegiale organ for forskning ved avdelingen. Det er heller ikke fagpersoner på avdelingsnivå som har et spesielt ansvar for forskningen (prodekaner eller liknende).

Nivå 3 (underliggende faglige enheter):

Kunsthøgskolen har ikke et nivå 3 med institutter.

Kunsthøgskolen har ingen forskningssentre eller forskningsgrupper.

Beskrivelse av faglig ledelse på institusjonsnivå (nivå 1)

Dagens modell for faglig ledelse på institusjonsnivå omfatter rektoratet (rektor og prorektor med ansvar for utdanning). Rektor har et KUF-utvalg med mandat på en rekke områder innen forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid, men som i dag primært konsentrerer seg om fordeling av søknader om interne KUF-midler.

Rektor har programansvar for doktorgradsprogrammet og har opprettet et programråd for doktorgradsprogrammet. Pr i dag er programrådet rådgivende og har ikke beslutningsmyndighet ang opptak, gjennomføring og godkjenning av bedømmelse og disputas. Disse beslutninger fattes i dag av rektor og direktør. Rektor har i dag støtte av en prorektor

for utdanning, men ikke støtte av en prorektor for forskning eller av en faglig programansvarlig for doktorgradsprogrammet.

Eksempler på faglige beslutninger om forskning og doktorgradsprogram på institusjonsnivå kan være:

- **Forskning:** Strategi for og kvalitet i forskning; forskningsintegritet og –etikk; forskningsdeling og -formidling (herunder programkomite for Kunsthøgskolens forskningsuke), felles rammeverk for forskning og for eksterne forskningssøknader, felles fordeling av KUF-midler (midler fordeles i dag v KUF-utvalget).
- **Doktorgradsprogram:** Strategi for og utvikling av doktorgradsprogrammet; veiledersamlinger, felles innspill for utvikling av nasjonal forskerskole, kvalitet i doktorgradsprogram, forslag til budsjett for doktorgradsprogrammet.

Beskrivelse av faglig ledelse på avdelingsnivå (nivå 2)

Til sammenligning er avdelingene i dag satt opp slik:

- **Forskning:** Dekan samarbeider med fagansatte om avdelingens eksterne forskningssøknader, dekan treffer i øvrig beslutninger om rammer for forskning alene (finnes ikke faglige organ for forskning)
- **Doktorgradsstipendiater:** Dekan treffer beslutning om utlysning, innstilling til stilling og forslag til hovedveileder. Hovedveileder og medveileder har ansvar for veiledning. Hovedveileder anbefaler stipendiatens oppmelding til sluttbedømmelse, og anbefaler bedømmelseskomite i samråd med dekan
- **Utdanning:** Dekan vedtar opptak basert på innstilling fra opptakskomite. Dekan vedtar justeringer i studieprogram basert på forslag fra en faglig studieplangruppe. Programråd har ansvar for kvalitet i studieprogrammet og gir faglige råd til dekan om utvikling

Rektor mener at denne organiseringen ivaretar faglig involvering når det gjelder utdanning på avdelingsnivå.

3. Faglig organisering ved andre universiteter og høyskoler innen fagområdet kunst

Som grunnlag for arbeidet med å vurdere faglig modell for ledelse av forskning og doktorgradsprogram på institusjonsnivå på Kunsthøgskolen er det gjennomført en enkel undersøkelse av faglige organisasjonsmodeller ved enkelte andre universiteter og høyskoler innen fagområdet kunst som – på linje med Kunsthøgskolen - har flere avdelinger og ulike fagfelt og har forskning og doktorgradsprogram i kunstnerisk utviklingsarbeid: Uniarts (Stockholms konstnärliga högskola) Stockholm, Uniarts (Konstuniversitetet) Helsinki, Konstfack Stockholm, University of the Arts London, Zürich University of the Arts, Norges musikkhøgskole, Universitetet i Bergen, fakultet for kunst, musikk og design. Modellene i undersøkelsen skal ikke sees som modeller som kan brukes direkte på Kunsthøgskolens struktur ettersom disse modellene er utviklet ut fra institusjonenes forskjellige historiske, kulturelle, organisatoriske og utdanningspolitiske kontekster.

Undersøkelsen viser blant annet disse elementer:

- **forskning:** forskningsutvalg, forskningssentre, forskningsgrupper, forskningsledelse
- **utdanning:** utdanningsutvalg, studieprogram, utdanningsledelse

Undersøkelsen viser en rekke ulike kombinasjoner av disse nivå og element ved de ulike institusjoner.

Variasjonen kan være knyttet til ulike institusjonelle behov knyttet til f.eks.:

- organisasjonens størrelse
- fagmiljøenes forskjellighet
- sentralisert vs desentralisert organiseringsprinsipp
- faglig ledelse vs faglige kollegiale organ
- antall ph.d. program

Basert på sonderingen kan det trekkes ut noen eksempler på faglig ledelse, faglige organ og forskningssentre.

Eksempel a:

	Forskning, forskerutdanning			Utdanning		
	Organ	Ledelse	Senter/program	Organ	Ledelse	Program
Nivå 1		(pro)rektor	felles forskerskole		(pro)rektor	
Nivå 2	forskningsutvalg	dekan (pro)dekan	dr.gradsprogram + veiledning	utdanningsutvalg	dekan (pro)dekan	
Nivå 3			forskningssenter forskingsgruppe	programråd		studieprogram

I dette eksemplet er både forskning og utdanning delegert til underliggende nivå (avdeling, fakultet). På dette nivået er det forsknings- og utdanningsutvalg. I tillegg er det et nivå 3, med institutter som har ansvar for å gjennomføre studieprogram og fagspesifikke forskningssentre/forskningsgrupper.

Element av denne organiseringsformen kan finnes ved f.eks. Uniarts Helsinki.

Eksempel b:

	Forskning, forskerutdanning			Utdanning		
	Organ	Ledelse	Senter/program	Organ	Ledelse	Program
Nivå 1	forskningsutvalg institusjon	prorektor		utdanningsutvalg institusjon	prorektor	
Nivå 2	forskningsutvalg avdeling	dekan (pro)dekan	(forskningssentre, tverrfaglige) dr. gradsprogram	utdanningsutvalg avdeling	dekan (pro)dekan	
Nivå 3			forskningssentre, dr.gradsveiledning	programråd		studieprogram

I dette eksemplet har både institusjons- og fakultetsnivå utvalg for utdanning og forskning. På nivå 2 er det både fakulteter og forskningssentre og faglig ledelse av forskning (prodekan eller tilsvarende). I tillegg er det institutter på nivå 3, som har ansvar for å gjennomføre studieprogram og evt. som har forskningssentre.

Element av denne typen organisering kan finnes ved f.eks. UiB/fakultet for kunst, musikk og design, Zürich University of the Arts og University of the Arts London.

Eksempel c:

	Forskning, forskerutdanning			Utdanning		
	Organ	Ledelse	Senter	Organ	Ledelse	Program
Nivå 1	forskningsutvalg	prorektor	forskningssenter dr.gradsprogram	utdanningsutvalg, programråd	(pro)rektor	
Nivå 2		leder forsknings- område (prof)	forskningsgruppe dr.gradsveil.		dekan	studieprogram
Nivå 3						

I dette eksemplet er det et felles forskningssenter for forskning og doktorgradsprogram på nivå 1, mens utdanning og forskning innen fagspesifikke felt er organisert på nivå 2. Det er ikke faglige organ eller forskningssentre på nivå 3. Det er ikke et eget nivå 3.

Element av denne organisasjonsformen kan finnes ved Uniarts Stockholm.

4. Modeller for Kunsthøgskolen

Som nevnt innledningsvis er det Kunsthøgskolens avdelinger som har ansvar for forskning, veiledning av doktorgradsstipendiater og utdanning på bachelor- og masternivå innen sine respektive fagfelt, mens det overordnede ansvaret for kvalitet i forskning, kvalitet i utdanning og for doktorgradsprogrammet ligger til rektoratet.

Diskusjon om aktuelle modeller for forskningsledelse og faglige organ for forskning og doktorgradsprogrammet har som mål at øke den faglige og demokratiske involveringen og innflytelsen på institusjonsnivå og supplere og underbygge denne organiseringen. Beslutninger som i dag fattes på avdelingsnivå skal fortsatt fattes på avdelingsnivå.

Rektor anbefaler at rollen som prorektor for forskning på institusjonsnivå avklares først. Det betyr at diskusjon om konkrete modeller for eventuelle faglige organ på institusjonsnivå (mandat og antall organ oa.) ikke vurderes nærmere i denne omgang, men i en etterfølgende prosess, når rollen som prorektor er avklart.

5. Videre prosess

De forslag til modeller for forskningsledelse som formuleres i programråd for doktorgradsprogrammet, presenteres deretter for vurdering i avdelingenes fagmiljø og i ulike organ som utvidet ledermøte (ledergruppen utvidet med en faglig representant fra hver avdeling) studentrådet, stipendiatforum og IDF.

Basert på tilbakemeldinger fra denne prosessen skal det fremmes forslag for styret om anbefalt modell sikte på vedtak om prorektor for forskning (mandat, omfang).

Det gjøres oppmerksom på at organisasjonsendringer som medfører endring av organisasjonskart må forhandles i IDF-møte før vedtak i styret. Det vurderes at det vil gjelde dersom det ønskes opprettelse av nye organ utover dagens faglige organ (programråd ph.d. og KUF-utvalg).

Det anbefales derfor at det på styremøte i mars tas vedtak om prorektorrolle.

Vurdering av evt. nye organ fremmes for vedtak på styremøte tidligst i juni eller senere på høstsemestret.

Torben Lai, 24.01.2020